

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 31 grudnia 2020 r.

Pozycja 75

POSTANOWIENIE z dnia 16 grudnia 2020 r. Sygn. akt P 8/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski – przewodniczący
Leon Kieres
Stanisław Piotrowicz
Bartłomiej Sochański
Michał Warciński – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 grudnia 2020 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie,
czy art. 386 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 135 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469), jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W postanowieniu z 26 kwietnia 2020 r. (sygn. akt VII C 3190/19), Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie, zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym, czy art. 386 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 135 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: ustawa zmieniająca), jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

1.1. Pytanie prawne zostało przedstawione na tle następującego stanu faktycznego:
W 2016 r. powód skierował do pytającego sądu pozew o zasądzenie od pozwanego kwoty określonej pozwem wraz z ustawowymi odsetkami tytułem pełnej kompensaty kosz-

tów naprawy pojazdu powoda oraz kosztów sporządzenia kalkulacji szkody pojazdu przez prywatnego rzeczoznawcę, a także o zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kosztów procesu. Pozwany w 2017 r. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z 2017 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie, orzekając w składzie jednoosobowym, oddalił powództwo i obciążył powoda kosztami procesu. Przyczyną oddalenia powództwa było uznanie żądania powoda za nieudowodnione co do wysokości, co wynikało przede wszystkim z pominięcia dowodu z opinii biegłego.

Powód odwołał się od wydanego wyroku.

Wyrokiem z 2019 r. Sąd Okręgowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie (dalej: sąd okręgowy) uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę pytającemu sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd okręgowy uznał, że pominięcie dowodu z opinii biegłego było spowodowane błędnym ustaleniem, że powód nie uiszczył zaliczki na poczet kosztów opinii biegłego, chociaż w rzeczywistości zaliczka ta została jedynie błędnie zaksięgowana.

W konsekwencji wyroku sądu okręgowego, sprawa trafiła do ponownego rozpoznania do pytającego sądu i na podstawie art. 386 § 5 k.p.c. została skierowana do referatu tego samego sędziego, który wydał już wyrok z 2017 r.

1.2. W ocenie pytającego sądu, kwestionowany przepis – na podstawie którego, w wypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd ten rozpoznaje ją w tym samym składzie, chyba że nie jest to możliwe lub powodowałoby nadmierną zwłokę w postępowaniu – narusza konstytucyjne prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

1.2.1. Zdaniem pytającego sądu, wprowadzanie regulacji, której celem jest (zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy zmieniającej) „odwrócenie dotychczasowej zasady określającej skład sądu I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy poprzez wskazanie, że rozpoznanie to następuje w tym samym składzie, co pierwotnie. W takim układzie skutki swoich błędów w postaci dodatkowego nakładu pracy poniesie ten sędzia, który je popełnił – co po pierwsze należy uznać za sprawiedliwe, a po drugie będzie to motywacją do starannego prowadzenia postępowania” (s. 11 pytania prawnego); godzi to w prawo do bezstronnego sądu, które pytający sąd wywodzi z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie pytającego sądu „sąd rozpoznający ponownie w tym samym składzie – po uchyleniu pierwszego wydanego w tej samej sprawie wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania – nie jest sądem bezstronnym w rozumieniu zewnętrznym. (...) Sąd ponownie rozpoznający sprawę w tym samym składzie z natury rzeczy nie będzie mógł być postrzegany jako obiektywny, z punktu widzenia postronnego obserwatora oraz stron procesu. Uzasadnia to postawienie zaskarżonemu przepisowi zarzutu niezgodności z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP” (s. 18-19 pytania prawnego).

1.2.2. Kwestionowany przepis budzi również zastrzeżenia pytającego sądu z punktu widzenia niezawisłości sędziowskiej, która stanowi kluczowy aspekt prawa do sądu. Według pytającego sądu, „nie da się (...) pogodzić z zasadą niezawisłości sędziowskiej regulacji, która nakazuje sędziemu, który już raz orzekł co do meritum sprawy, ponowne orzekanie w tej samej sprawie, przy (skądinąd nieodzownym) związaniu oceną prawną sądu II instancji” (s. 20 pytania prawnego). Pytający sąd uznał, że takiej oceny tego przepisu prawa nie zmienia również zmiana brzmienia art. 386 § 6 k.p.c. przez uchylenie związania wskazaniem co do dalszego postępowania. Zdaniem pytającego sądu, naruszenie niezawisłości sędziowskiej w jej aspekcie niezależności wewnętrznej polega bowiem na związaniu sędziego oceną prawną, odmienną od już raz publicznie wyrażonej przez sędziego.

1.2.3. Uzasadniając spełnienie przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego, pytający sąd wskazał, że „[c]o prawda od treści rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego nie będzie

zależał sposób rozstrzygnięcia sporu między stronami, ale odpowiedź na pytanie prawne ma zasadnicze znaczenie dla dalszego toku postępowania w sprawie” (s. 9 pytania prawnego).

2. Marszałek Sejmu w piśmie z 11 sierpnia 2020 r. wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W ocenie Marszałka Sejmu, w sprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym, niedopuszczalność wydania wyroku wynika z niespełnienia przez pytanie prawne przesłanki funkcjonalnej. Nie został bowiem wykazany konieczny związek między rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed sądem stawiającym pytanie prawne a odpowiedzią na to pytanie. Jak wskazał Marszałek Sejmu, utrata mocy obowiązującej przepisu objętego pytaniem prawnym nie pociągałaby za sobą wydania orzeczenia o treści odmiennej od orzeczenia, jakie zapadłoby w związku z zastosowaniem kwestionowanego przepisu. Podobnie utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu nie miałaby istotnego znaczenia dla samego przebiegu postępowania toczącego się przed sądem. Pytający sąd nie wykazał, w opinii Marszałka Sejmu, że spowodowałyby ona przeprowadzenie postępowania lub jego części na podstawie innych przepisów procesowych.

Marszałek Sejmu wskazał również, że podniesionego w pytaniu prawnym argumentu, jakoby w wypadku uznania art. 386 § 5 k.p.c. za niezgodny z Konstytucją, obecny sędzia – referent byłby wyłączony z mocy ustawy od ponownego rozpoznania sprawy, nie sposób uznać za zasadny. Utrata mocy obowiązującej przez zaskarżony przepis w obecnym brzmieniu nie oznaczałaby, że automatycznie zostanie przywrócona moc obowiązująca tego przepisu w brzmieniu sprzed nowelizacji i sędzia zostałby w związku z tym wyłączony od ponownego rozpoznania sprawy z mocy ustawy.

Wobec braku wykazania przez pytający sąd, że utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu ma istotne znaczenie dla samego przebiegu postępowania, Sejm uznał, że przesłanka funkcjonalna nie została spełniona, co powinno prowadzić do umorzenia postępowania w sprawie.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich, pismem z 10 czerwca 2020 r., poinformował, że nie przystępuje do niniejszego postępowania.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiot i wzorzec kontroli.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie postawił pytanie prawne, czy art. 386 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm., obecnie Dz. U. z 2020 r. poz. 1575; dalej: k.p.c.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 135 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: ustawa zmieniająca), jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Art. 386 § 5 k.p.c. przed wejściem w życie ustawy zmieniającej stanowił: „[w] wypadku uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie”. Po wejściu w życie ustawy zmieniającej, od 7 listopada 2019 r. art. 386 § 5 ma następujące brzmienie: „[w] przypadku uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd rozpoznaje ją w tym samym składzie, chyba że nie jest to możliwe lub powodowałoby nadmierną zwłokę w postępowaniu”.

W tym kontekście trzeba podkreślić, że ustawa zmieniająca zmieniła również treść art. 386 § 6 k.p.c. Przepis ten pierwotnie stanowił: „[o]cena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego”. Treść tego przepisu po wejściu w życie ustawy zmieniającej jest następująca: „[o]cena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną”.

Jako wzorzec kontroli pytający sąd wskazał art. 45 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

2. Ocena dopuszczalności wydania wyroku w sprawie.

2.1. Stosownie do art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie wielokrotnie objaśniał znaczenie przesłanek dopuszczalności pytania prawnego w postępowaniu przed sądem konstytucyjnym (por. zamiast wielu, postanowienie TK z 11 lutego 2015 r., sygn. P 44/13, OTK ZU nr 2/A/2015, poz. 21 i przywołane tam orzecznictwo). Dla dopuszczalności merytorycznego rozpoznania pytania prawnego konieczne jest spełnienie trzech przesłanek. Po pierwsze, z pytaniem prawnym może wystąpić tylko sąd, w rozumieniu art. 175 Konstytucji (przesłanka podmiotowa). Po drugie, przedmiotem pytania prawnego może być tylko akt normatywny mający bezpośredni związek z rozpoznawaną przez pytający sąd sprawą, a zarazem będący podstawą jej rozstrzygnięcia. Sąd może wskazać każdy przepis, którego wykorzystanie rozważa albo zamierza rozważyć (por. wyrok z 1 lipca 2003 r., sygn. P 31/02, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 58) podczas rozstrzygania sprawy (przesłanka przedmiotowa). Po trzecie, między orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego (czyli odpowiedzią na pytanie prawne sądu) a rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed pytającym sądem zachodzić musi zależność o charakterze bezpośrednim, merytorycznym oraz prawnie istotnym. Kontrola wszczynana w trybie pytania prawnego jest powiązana z konkretną sprawą rozpoznawaną przez sąd występujący z pytaniem prawnym. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wskazywał, że sens przesłanki funkcjonalnej wystąpienia z pytaniem prawnym wyraża zależność rozstrzygnięcia toczącej się przed pytającym sądem sprawy od treści orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, wydanego w trybie kontroli zainicjowanej pytaniem prawnym. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego musi zatem wywierać bezpośredni wpływ na treść rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, na podstawie której postawiono pytanie prawne (por. np. postanowienia TK z: 18 lutego 2009 r., sygn. P 119/08, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 22; 16 grudnia 2008 r., sygn. P 53/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 192; 9 grudnia 2008 r., sygn. P 52/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 184; 15 maja 2007 r., sygn. P 13/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 57; 22 października 2007 r., sygn. P 24/07, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 118; 27 kwietnia 2004 r., sygn. P 16/03, OTK ZU nr 4/A/2004, poz. 36; 29 marca 2000 r., sygn. P 13/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 68; 10 października 2000 r., sygn. P 10/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 195; 3 marca 2009 r., sygn. P 63/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 31; 30 czerwca 2009 r., sygn. P 34/07, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 101; 3 czerwca 2015 r., sygn.

P 41/14, OTK ZU nr 6/A/2015, poz. 89; 26 listopada 2015 r., sygn. P 32/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 181); wyroki TK z: 21 października 2008 r., sygn. P 2/08, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 139; 30 maja 2005 r., sygn. P 7/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 53; 21 czerwca 2011 r., sygn. P 26/10, OTK ZU nr 5/A/2011, poz. 43; 19 czerwca 2012 r., sygn. P 41/10, OTK ZU nr 6/A/2012, poz. 65.

2.1.1. Początkowo Trybunał Konstytucyjny, wskazując na podobieństwo między skargą konstytucyjną i pytaniem prawnym jako instrumentami konkretnej kontroli zgodności z Konstytucją, przyjmował, że „przedstawienie przez sąd pytania prawnego w kwestii zgodności aktu normatywnego (przepisu prawnego) z konstytucją, z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami jest dopuszczalne i konieczne zarazem wyłącznie w sytuacji, gdy sąd powziął przekonanie, iż niezgodność ta dotyczy właśnie tego aktu normatywnego (przepisu prawnego), który ma być podstawą rozstrzygnięcia w sprawie rozpoznawanej przez ten sąd” (por. postanowienia TK z: 12 kwietnia 2000 r., sygn. P 14/99, OTK ZU nr 3/2000, poz. 90; 14 września 2005 r., sygn. P 7/05, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 94; 19 kwietnia 2006 r., sygn. P 12/05, OTK ZU nr 4/A/2006, poz. 49; por. także wyroki TK z: 7 czerwca 2004 r., sygn. P 4/03, OTK ZU nr 6/A/2004, poz. 55; 30 maja 2005 r., sygn. P 7/04;). W jednym z orzeczeń Trybunał podkreślił, że pytanie prawne nie może dotyczyć jakiegokolwiek zagadnienia; może jedynie dotyczyć problemu hierarchicznej zgodności norm, na podstawie których pytający sąd rozstrzyga sprawę (por. postanowienie z 29 listopada 2001 r., sygn. P 8/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 268). W konsekwencji, choć art. 193 Konstytucji, w przeciwieństwie do art. 79 ust. 1 Konstytucji, nie zawiera pojęcia „podstawa rozstrzygnięcia”, przyjmowano, że z istoty przesłanki funkcjonalnej wynika, iż przedmiotem pytania prawnego może być jedynie taki przepis, który współtworzy podstawę prawną rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed pytającym sądem.

Trybunał Konstytucyjny w kolejnych orzeczeniach stopniowo akcentował jednak swoje cechy kontroli konstytucyjnej w trybie pytania prawnego oraz jej odrębność od kontroli inicjowanej skargą konstytucyjną (por. wyrok z 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14). Przyjęto pogląd o konieczności rozróżnienia pojęcia „podstawa orzeczenia o prawach i wolnościach” (art. 79 ust. 1 Konstytucji) i pojęcia „zależności”, o której stanowi art. 193 Konstytucji (por. wyroki TK z: 1 lipca 2003 r., sygn. P 31/02; 16 listopada 2004 r., sygn. P 19/03, OTK ZU nr 10/A/2004, poz. 106; 29 listopada 2005 r., sygn. P 16/04, OTK ZU nr 10/A/2005, poz. 119).

Ostatecznie Trybunał Konstytucyjny zajął stanowisko, że „zależność, o której mowa w art. 193 Konstytucji, ma charakter szerszy i mniej skonkretyzowany, niż wymagania dotyczące skargi konstytucyjnej sformułowane w art. 79 Konstytucji. W tym ostatnim wypadku nakazane jest bowiem wskazanie aktu normatywnego, «na podstawie którego» orzeczono ostatecznie o wolnościach, prawach lub obowiązkach konstytucyjnych. Sąd zadający Trybunałowi pytanie prawne może natomiast jako przedmiot wątpliwości wskazać każdy przepis, którego wykorzystanie rozważa lub zamierza rozważyć w procesie interpretacji i stosowania prawa, a więc przy poszukiwaniu normy jednostkowego rozstrzygnięcia sprawy” (wyrok w pełnym składzie z 30 października 2006 r., sygn. P 36/05, OTK ZU nr 9/A/2006, poz. 129; por. także wyrok z 30 października 2006 r., sygn. P 10/06, OTK ZU nr 9/A/2006, poz. 128). Pojęcie „wpływu” jest „szersze i mniej skonkretyzowane” niż pojęcie podstawy orzeczenia, do którego odnosi się art. 79 ust. 1 Konstytucji. Trybunał akcentował to później kilkakrotnie (por. wyrok z 28 kwietnia 2009 r., sygn. P 22/07, OTK ZU nr 4/A/2009, poz. 55; postanowienie z 13 kwietnia 2010 r., sygn. P 35/09, OTK ZU nr 4/A/2010, poz. 39). Za stanowiskiem takim przemawiają następujące względy:

Po pierwsze, art. 193 i art. 79 ust. 1 Konstytucji zawierają różne pojęcia: „jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie” – z jednej strony oraz „na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej” – z drugiej. Zasadniczo każdy przepis stano-

wiący podstawę orzeczenia sądu może zostać uznany za przepis, od którego zależy rozstrzygnięcie sprawy sądowej, ale nie każdy przepis, od którego zależy to rozstrzygnięcie, może zostać uznany za jego podstawę. „Wpływ”, o którym stanowi art. 193 Konstytucji, nie w każdej sytuacji jest identyczny. Zależność ta jest oparta na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w której zostało zadane pytanie prawne.

Po drugie, art. 193 Konstytucji stanowi samodzielną podstawę kognicji Trybunału Konstytucyjnego – uzupełniającą w szczególności treść art. 188 oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji. W konsekwencji postępowanie inicjowane pytaniem prawnym wykazuje cechy swoiste. Związek funkcjonalny między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy może być ściślejszy albo luźniejszy, w zależności od tego, czy przez sąd stosujący przepis rozumie się tylko sąd orzekający merytorycznie, czy także sąd kontrolujący prawidłowość orzeczeń kończących postępowanie „w sprawie”. Sąd może mieć wątpliwość konstytucyjną na różnych etapach rozpatrywania sprawy, w kwestiach wпадkowych, w postępowaniu rozpoznawczym albo odwoławczym. Wątpliwość może przedstawiać zarówno sąd orzekający merytorycznie (wyrokujący), jak i sąd (inny skład) rozpatrujący kwestię wпадkową. Jeżeli wątpliwość konstytucyjna dotyczy norm regulujących kwestie wпадkowe, z którymi będzie konfrontowany pytający sąd, wyeliminowanie niekonstytucyjnej normy może być kwalifikowane jako wywierające wpływ na treść rozstrzygnięcia jednostkowej sprawy (zob. zamiast wielu, postanowienie TK z 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 40).

Po trzecie, w przeciwieństwie do skargi konstytucyjnej pytanie prawne pełni funkcję prewencyjną. Na gruncie art. 193 Konstytucji nie chodzi bowiem o kontrolę zastosowanego już przepisu, ale o zapobieżenie rozstrzygnięciu sprawy na podstawie przepisu, co do którego pojawiają się uzasadnione wątpliwości natury konstytucyjnej (por. wyrok TK z 14 czerwca 2000 r., sygn. P 3/00, OTK ZU nr 5/2000, poz. 138). W tym kontekście istotne jest, że w momencie wystąpienia z pytaniem prawnym nie jest jeszcze ukształtowana normatywna podstawa rozstrzygnięcia.

Po czwarte, na rzecz szerokiego ujęcia związku funkcjonalnego przemawia systemowa rola pytań prawnych, które niezależnie od treści – wydanego w ich następstwie – orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są zarazem instrumentem umacniania prokonstytucyjnej wykładni prawa w procesie jego stosowania i narzędziem służącym ochronie konstytucyjnego statusu jednostki w toku sprawy rozpoznawanej przez sąd (por. postanowienie TK z 10 czerwca 2009 r., sygn. P 4/09, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 93).

2.1.2. Szersze ujęcie kognicji Trybunału Konstytucyjnego w zakresie pytania prawnego na tle art. 193 Konstytucji w stosunku do postępowania wszczynanego skargą konstytucyjną (art. 79 ust. 1 Konstytucji) doprowadziło do wypracowania koncepcji, w myśl której kognicja Trybunału przy pytaniu prawnym „obejmuje całokształt przepisów prawa (norm) stosowanych przez organ władzy publicznej w celu wydania aktu stosowania prawa”, na który składają się „nie tylko przepisy prawa materialnego, ale również regulacje dotyczące procedury, a jednocześnie także podstawowe przepisy ustrojowe, które tworzą dany organ władzy publicznej i wyposażają go w odpowiednie kompetencje, w ramach których wydane zostaje ostateczne rozstrzygnięcie dotyczące skarżącego” (wyrok TK z 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108). Kontrola konstytucyjna w trybie pytania prawnego może zatem dotyczyć także innych przepisów niż składające się na podstawę prawną rozstrzygnięcia pytającego sądu, o ile zachodzi ich relewantność dla sprawy toczącej się przed tym sądem. Nie sposób zatem apriorycznie wyłączać przepisów ustrojowych lub procesowych (w tym także regulujących zagadnienia wпадkowe) z grupy przepisów, które mogą być przedmiotem pytania prawnego. Istotne jest, aby przepisy te pozostawały w związku merytorycznym z żądaniem strony i mogły zostać wykorzystane w procesie subsumcji (por. postanowienia TK z: 20 listopada 2008 r., sygn. P 18/08, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 168;

10 czerwca 2009 r., sygn. P 4/09; wyrok TK z 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33).

2.1.3. W myśl art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK) pytanie prawne zawiera wyjaśnienie, w jakim zakresie odpowiedź na nie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało zadane. Pytający sąd musi zatem dokładnie uargumentować, dlaczego rozstrzygnięcie toczącej się przed nim sprawy nie jest możliwe bez wydania orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny (por. postanowienia TK z: 22 października 2007 r., sygn. P 24/07; 4 października 2010 r., sygn. P 12/08, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 86; 20 października 2010 r., sygn. P 37/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 79). Trybunał Konstytucyjny jest organem działającym na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji) uprawnionym do badania własnej właściwości w sprawie. W szczególności, więc należy uznać, że jest uprawniony do badania, na ile treść przepisu, którego zgodność z Konstytucją podnoszona jest w pytaniu prawnym może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed pytającym sądem (por. postanowienie z 20 listopada 2008 r., sygn. P 18/08). Ocena dopuszczalności tej kontroli stanowi przedmiot analizy Trybunału Konstytucyjnego, niezależnie od uprawnienia pytającego sądu do wskazania przepisu, który ma być przedmiotem kontroli konkretnej, w zgodzie z art. 193 Konstytucji.

2.1.4. W niniejszej sprawie spełnione są przesłanki podmiotowa – pytanie prawne zadał sąd – Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie oraz przedmiotowa – pytanie prawne bowiem dotyczy wprost hierarchicznej zgodności przepisu ustawy (art. 386 § 5 k.p.c.) z treścią Konstytucji (art. 45 ust. 1).

W sprawie nie została jednak spełniona przesłanka funkcjonalna. Przesłanka ta jest bowiem nakazem, aby rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed pytającym sądem było zależne od odpowiedzi, jakiej udzieli Trybunał Konstytucyjny. Musi zatem zachodzić ścisły związek między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy toczącej się przed pytającym sądem. Zależność ta powinna mieć charakter bezpośredniego, merytorycznego i prawnie istotnego związku ze sprawą rozpoznawaną przez sąd stawiający pytanie. Trybunał Konstytucyjny w niniejszym składzie zarazem jednak podzielił opinię, że pytanie prawne w trybie art. 193 Konstytucji może dotyczyć nie tylko przepisów stanowiących bezpośrednią podstawę prawną rozstrzygnięcia (choćby potencjalną) w sprawie, która stała się kanwą pytania prawnego, ale także przepisów, od których może jedynie zależeć treść rozstrzygnięcia, w tym przepisów kompetencyjnych, procesowych i ustrojowych.

W niniejszej sprawie zaskarżony przepis nie tylko nie stanowi podstawy prawnej potencjalnego rozstrzygnięcia pytającego sądu, ale rozstrzygnięcie to nie zależy, nawet w szerokim, zaakceptowanym w orzecznictwie Trybunału znaczeniu tego pojęcia, od zaskarżonego przepisu. Wskazany przez pytający sąd przedmiot kontroli nie ma bowiem żadnego związku ze stanem faktycznym sprawy, będącym, obok prawnej, podstawą jej rozstrzygnięcia. Potencjalne orzeczenie przez Trybunał o niezgodności z Konstytucją zaskarżonego art. 386 § 5 k.p.c., wbrew opinii pytającego sądu, nie może wpłynąć na wynik sprawy, nawet pośrednio. Po pierwsze, ewentualna derogacja nakazu rozpoznania sprawy przez ten sam skład sądu po uchyleniu jego wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd odwoławczy nie przesądza zagadnienia o niedopuszczalności rozpoznawania jej przez ten sam skład. Kwestia obsady składu orzekającego w takich okolicznościach pozostawałaby otwarta. Trudno zgodzić się ze stanowiskiem pytającego sądu, jakoby derogacja ta wprost dawała możliwość zastosowania przepisów o wyłączeniu sędziego z procesu cywilnego. Przesłanki wyłączenia sędziego określone są w ustawie ściśle, a wśród nich brakuje wypadku, na który wskazuje pytający sąd. Po drugie, pomijając nawet rudymen tarne zasady niezawisłości, bezstronności, wierności rocie ślubowania sędziowskiego, podlegania sędziemu jedynie Konstytucji i ustawom, w rozpatrywanym wypadku obsada składu sędziowskiego nie tylko nie powinna,

ale z mocy przepisu szczególnego nie może mieć wpływu na wynik rozstrzygnięcia. Według bowiem art. 386 § 6 k.p.c., „[o]cena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną”. Z powołanego przepisu wynika, że zmiana składu orzekającego sądu w toczącej się sprawie nie mogłaby zmienić kierunku rozstrzygnięcia wskazanego przez sąd drugiej instancji, z wyjątkiem ściśle określonym w art. 386 § 6 zdanie drugie k.p.c. Mając powyższe na uwadze, należało uznać, że pytanie prawne nie spełniło przesłanki funkcjonalnej, a zatem wydanie wyroku w sprawie było niedopuszczalne i postępowanie należało umorzyć (art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK).

2.2. Niniejsze postępowanie podlegało umorzeniu także z innej przyczyny. Określony w *petitum* pytania prawnego wzorzec kontroli – art. 45 ust. 1 Konstytucji – jest wzorcem nieadekwatnym wobec podniesionego zarzutu. Treść normy wynikającej z zaskarżonego art. 386 § 5 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą oraz argumentacja pytającego sądu na tle badanej sprawy nie dotyczą prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Pytający sąd formułuje zarzut naruszenia przez art. 386 § 5 k.p.c. zasady bezstronności sądu (s. 15 pytania prawnego) oraz niezawisłości sędziowskiej (s. 19 pytania prawnego). Zasady te chroni jednak bezpośrednio art. 178 ust. 1 Konstytucji. Choć Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie stwierdzał, że art. 178 ust. 1 Konstytucji stanowi gwarancję sformułowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji prawa do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy, to przepisy te dotyczą dwóch różnych kwestii. Art. 178 ust. 1 Konstytucji stanowi o konstytucyjnych gwarancjach ustrojowych prawa do sądu, podczas gdy art. 45 ust. 1 Konstytucji określa to prawo. W utrwalonym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na treść wynikającej z art. 178 ust. 1 Konstytucji zasady niezawisłości składają się: bezstronność w stosunku do uczestników postępowania, niezależność wobec organów pozasądowych, samodzielność sędziego wobec władz i innych organów sądowych, niezależność od wpływu czynników politycznych, zwłaszcza partii politycznych, wewnętrzna niezawisłość sędziego (por. wyroki TK z: 24 czerwca 1998 r., sygn. K 3/98, OTK ZU nr 4/1998, poz. 52; 14 kwietnia 1999 r., sygn. K 8/99, OTK ZU nr 3/1999, poz. 41), a więc te cechy, które w uzasadnieniu pytania prawnego podkreślał wielokrotnie pytający sąd (bezstronność w stosunku do uczestników postępowania czy samodzielność sędziego wobec innych organów sądowych). Formułowany zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji, a więc prawa do sądu, w kontekście przedstawionej przez pytający sąd argumentacji, był zatem bezprzedmiotowy.

Według utrwalonego orzecznictwa Trybunału (por. wyrok z 12 grudnia 2011 r., sygn. P 1/11, OTK ZU nr 10/A/2011, poz. 115; postanowienie z 29 lutego 2012 r., sygn. P 22/11, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 23), nieprawidłowe określenie wzorca kontroli zgodności z Konstytucją formalnie uniemożliwia wydanie wyroku w sprawie, co prowadzi do umorzenia postępowania (art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK).

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.